

ЧОРНА Т. С.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АВТОРСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ

Статтю присвячено дослідженню лінгвістичних особливостей позиції автора іспаномовного публіцистичного тексту.

Ключові слова: автор, біографічний автор, вторинний автор, первинний автор, “смерть автора”, текст, художній текст.

Статья посвящена изучению лингвистических особенностей позиции автора испаноязычного публицистического текста.

Ключевые слова: автор, биографический автор, вторичный автор, первичный автор, “смерть автора”, текст, художественный текст.

The article is devoted to the investigation of the linguistic peculiarities of the position of the author in the spanish journalistic texts .

Key words: author, bibliographic author, secondary author, primary author, “the death of the author”, text, fiction.

Актуальність обраної теми зумовлена зростанням зацікавленості з боку мовознавців до письмового публіцистичного мовлення і авторської позиції, яка демонструється в ньому. Під авторською позицією в даному дослідженні розуміється оцінне відношення до фактів, явищ, подій. В лінгвістичному плані авторська позиція виражається в підпорядкуванні усіх мовних засобів основній комунікативній установці, тобто, в їхньому вживанні для підсилення впливу тексту на адресата.

Мета роботи полягає у проведенні аналізу лінгвістичних особливостей авторської позиції в публіцистичному іспаномовному тексті.

Предметом дослідження лінгвістичні особливості авторської позиції.

Об’єктом дослідження є тексти публіцистичних іспаномовних видань.

Автор як філологічна категорія – створювач літературного твору, що накладає свій персональний відбиток на його художній світ [1].

У наведеному визначенні автор представлений як творець, як певний активний, творчий початок. При такому розумінні авторська суб’єктивність організує твір та породжує його художню цілісність. “Дух авторства” не просто присутній, але й домінує у будь-яких формах художньої діяльності: за наявності у твору індивідуального творця; та в тих випадках, що переважають на сьогоднішній день, коли автор названий,

та коли його ім'я приховано (анонімність, псевдонім, містифікація) [2].

Разом із тим, говорячи про авторську суб'єктивність, що організує весь твір, неможна забувати про багатозначність та ієрархічність самого розуміння поняття "автор".

В першу чергу, слід розмежувати автора як створювача тексту та як людину з реальною біографією. Це питання досліджувалося Дж. Л. Кіттрідж, В. В. Віноградов сформулював концепцію "образу автора", Ю. М. Тинянов розмежував "особистість творця", "індивідуальність літератора" та "літературну особистість", "авторську індивідуальність".

Автор розуміється як структуротворчий елемент тексту як його організатор, як джерело та здійснення художньої форми, з одного боку, та як носій більш-менш відомої біографії з іншого. Ці форми тяжіють до того, щоб злитися у свідомості читача. Але повнота творчості полягає не в фігурі *біографічного автора*, а в тому творці, який представлений як літературна особистість, оскільки в ній перетинаються деякі глобальні системи мислення, культурні епохи, вона пропонує адресату своє неповторне особисте рішення проблеми зустрічі цих систем, і на свій лад їх перебудовує. Це автор, що постає як свідомість, що вступає у діалог із свідомістю епохи та людства.

В роботах М. М. Бахтіна ми бачимо певну тріаду: біографічний автор - первинний автор - вторинний автор. Первинний автор – це суб'єкт естетичної активності. На думку вченого, первинний автор не може бути образом, він зникає з будь-якого образного уявлення. Коли адресат намагається образно уявити собі первинного автора, то сам створює його образ, тобто стає первинним автором цього образу. Слово первинного автора не може бути власним словом: воно потребує висвітлення чимось вищим та позбавленим індивідуальності (науковими аргументами, експериментом, об'єктивними даними, натхненням, владою і т.д.). Первинний автор, якщо він виступає з прямим словом, не може бути просто письменником: від імені письменника неможна нічого сказати, письменник перетворюється на публіциста, мораліста, вченого і т.д. В свою чергу, вторинний автор – це образ автора, створений первинним. Біографічного автора знаходимо поза твором як того, що живе своїм біографічним життям людини.

Деякі дослідники також зазначають, що автор в тексті завжди є опосередковуваним іншою свідомістю: його свідомість співвіднесена із

свідомістю героїв, оповідачів, а також із свідомістю, що міститься в певному стилі, композиції. Дослідженням художньої змістовності різноманітних форм художнього ефекту займалися такі закордонні вчені, як К. Фрідемманн, В. Дібеліус, О. Вальцель, К. Форстройтер, І. Біч, П. Лаббок, Н. Фрідмен, В. Бут, В. Крайзер, К. Гамбургер, Ф. Штанцель, Р. Вейман та інші.

Дослідженню суб'єктивної організації твору присвячені праці Б. О. Кормана. Позиція автора розкривається в них через виявлення суб'єктивної організації твору, що визначається як співвіднесеність тексту із суб'єктами мовлення. Б. О. Корман виокремив наступні точки зору, з яких суб'єкти (ті, хто зображують та описують) проявляють себе: фізична (положення у просторі), часова (положення у часі) та фразеологічна (що виражає відношення між суб'єктом та об'єктом - тим, що зображено, та тим, про що розповідається, – в мовленнєві сфері). При цьому дослідник створив градацію форм вираження авторської свідомості на суб'єктному рівні, що основана на ступені наявності суб'єкта мови. Зокрема, в епічному тексті це оповідач – не виявлений, не названий, розчинений у тексті носій мови”; особистий оповідач, “що відрізняється від оповідача переважно тим, що він названий”; та розповідач – носій мови, що відкритим чином організує своєю особистістю весь текст.

Уявлення, яке адресат отримує про авторську позицію при знайомстві з суб'єктною організацією твору, підкріплюється, доповнюється та уточнюється завдяки дослідженню авторської позиції, вираженої через розвиток дії, а також розташування та співвіднесення частин, тобто через сюжетно-композиційну організацію твору. Отже, за Б. О. Корманом, автор – це певний погляд на дійсність, вираженням якого є весь твір. Такий автор називається *концепіруваним* та протистоїть автору *біографічному* [3].

Н. Т. Римарь та В. П. Скобелев пропонують розглядати автора в контексті художньої діяльності. Твір, на їхню думку, не можна звести до свідомості читача: справжньою основою мистецтва є не свідомість, а цілісне життя, в якому ніщо не має готової ідентичності. Свідоме та несвідоме, завершеність та незавершеність, замкнутість та розімкнення, детермінованість та свобода, скінченне та безкінечне протистоять один одному та утворюють єдність, що виражається у творі митця. Автор з такої точки зору – це безкінечне життя, що прийняло форму особистості, що створює текст, це межі, що дозволяють безкінечному життю проявити свою визначеність, стати конкретним і, таким чином, доступним людській

свідомості. Твір – це цілісність, внутрішні та зовнішні межі якої обумовлені вибором особистості, в результаті якого безформний хаос безкінечного життя був подоланим та перетвореним в особистий космос, де безкінечний хаос змістів постає як безкінечний сенс. Але в такому випадку сутність твору полягає не в тому, що це якась готова, статична структура, а в тому творчому зусиллі по подоланню хаосу, яке складає його основну природу.

Розглядаючи більш класичне розуміння автора, М. Фуко виокремлює в ньому чотири моменти:

- автор як певний постійний рівень цінності текстів, що ним створюються;
- автор як поле концептуальної або теоретичної пов'язаності;
- автор як стилістична єдність;
- автор як певний історичний момент та точка зустрічі певної кількості подій [4].

Проте, пізніше ці традиційні позиції були радикально переглянуті. В працях теоретиків постмодернізму була проголошена *смерть автора*, яка супроводжується народженням читача, вільного від цілей, намічених автором, у своєму сприйнятті тексту. Читач став рівноправним, можна єдиновладним творцем тексту. На думку Р. Барта, народження читача має здійснюватися за рахунок смерті автора [5].

Таким чином, у критиці, починаючи від формалістів та школи так званого *нового критицизму*, помітним чином проявляється зневажливе ставлення до авторського задуму та до ролі процесу художньої творчості, в результаті якої виник той чи інший твір.

Згідно з уявленнями формальної школи, читач має справу з готовим продуктом творчості, незалежним від власного автора. Одержувач тексту вільний у його сприйнятті. Автор тексту не має впливати на інтерпретацію повідомлюваного реципієнтом – ні як якась певна особистість з її індивідуальними особливостями та біографією, ні як носій певної позиції. Отже, текст обертається на певний вмістилищем великої кількості скритих потенційних смислів, актуалізація яких повністю залежить від самого читача та не передбачена автором, та автору відводиться лише функція виробника тексту з певними навичками.

Пізніше в теоріях структуралізму були виведені поняття *образ автора* та *абстрактний автор*. *Образ автора* як верхній прошарок фіктивізованого матеріалу про події, та *абстрактний автор* як імпліцитне

джерело композиції та змісту, – обидва не мають у структуралісті не тільки особистісного та біографічного фона, але й оперативної діяльності фіктивізації та естетизації, яка ще приписувалася автору теоретиками формальної школи”.

В межах концепції постструктуралізму саме існування єдиного авторського тексту заперечується, читач сам обирає стратегію інтерпретації. Це призводить до появи великої кількості творів: кожен з них – продукт індивідуального сприйняття, що повідомляється конкретним читачем за певних умов, нова проекція вихідного змісту, що звільнюється від авторського диктату.

Постструктуралізм відмовився від абстрактного автора. На його функцію – зовнішнє та внутрішнє диференціювати витвір мистецтва, визначати його – назначили образ автора, що знаходиться всередині самого тексту. Автор не володіє текстом, а сам знаходиться у його владі.

Таким чином, культурний процес ХХ століття, починаючи з формалізму та закінчуючи постструктуралізмом, мав на меті обмежити роль автора в тексті. Але, згідно нашого дослідження засобів вираження авторської позиції в публіцистичному тексті, вони сприяють підсиленню виразності публіцистичної мови.

В умовах жорсткої конкурентної боротьби за аудиторію автор як творець тексту виступає однією із найзначущих фігур, що бореться за оволодіння аудиторією. Саме автору належить провідна роль у отриманні, обробці та передачі інформації, що поступає з зовнішнього світу. Він активно бере участь в комунікаційному процесі, не просто розширюючи своїми текстами уявлення аудиторії про світ, але й впливаючи таким чином на зміни, що мають місце в реальності: змінюючись, аудиторія вносить динаміку в процес еволюції цивілізації.

Перспективи дослідження вважаємо в подальшій поглибленій розробці прагматичної особливості авторської позиції в іспанськомовному публіцистичному тексті.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Литературный энциклопедический словарь* / под общ. ред. В.М. Кожевникова, П. А. Николаева. – М., 1987. – С. 13.
2. *Хализев В. С.* Теория литературы : учебник. 4-е изд., испр. и доп. – М., 2005. – С 61.
3. *Корман Б.О.* Изучение текста художественного произведения. – М, 1992. - С. 43.
4. *Фаустов А. А.* К вопросу о концепции автора в работах М. М. Бахтина. (http://tencta.rinet.ru/rus/fe/faustov_author.htm) (12.07.2005).
5. <http://www.mocliola.org/private/culture.htm> (12.07.2006).
6. <http://www.geocities.com/Paris/Palais/6854/bart/brt-7.html> (10.09.2005).